

Zsidó vallás és kultúra 2.

(BBN-HEB11-222, BBN-VAL11-131:5 BMA-VALD-458:3,
BMA-VALD-506.07, BMA-VALD17-203.02, BBV-202.17, BMVD-202.17)

Zsidó rítusok és zsinagógai liturgia (BBN-BIB-612)

6. Ómer-számlálás, sávuot. Cionista ünnepek.

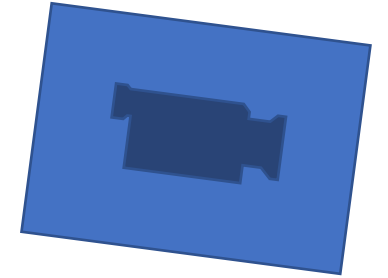
2023. április 19.

Biró Tamás

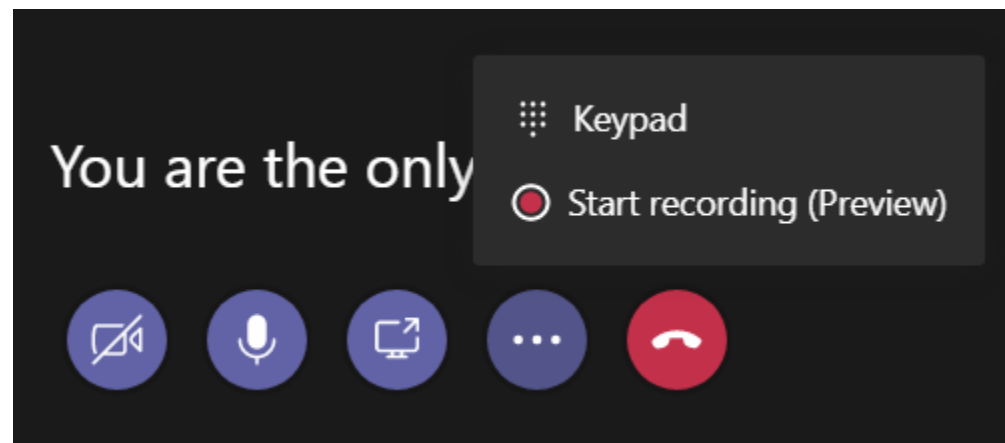
ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, biro.tamas@btk.elte.hu

Figyelem, felvétel indul!

- Azok is meghallgathatják, akik nem tudnak részt venni a szinkron előadáson.
- Előadás visszahallgatható a vizsgára való készülés során.
- Kérem, aki nem szeretne látszódni a felvételen, az állítsa le a videóját, halkítsa le a mikrofonját. Aki nem így tesz, az beleegyezik abba, hogy felvétel készül róla.

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

Weboldal: <http://hebraisztika.elte.hu/site/>

- Keleti nyelvek és kultúrák alapszak, hebraisztika szakirány (BA)
- Hebraisztika MA
- Hebraisztika-judaisztika PhD
- Minorok:
 - Judaisztika diszciplináris minor
 - Hebraisztika diszciplináris minor
 - Bibliatudomány diszciplináris minor.

Következő alkalom: május 3.

Április 26: elmarad az óra. Az elmaradt alkalmak helyett:

- Önállóan megtekinthető videó a széderestről.
- Önállóan megtekinthető videó a forrásokról.
- Önállóan megtekinthető videó a kóserságról.
- Utóbbi kettőhöz közösen kapcsolódó feladatok.

Szédereste és a Haggada

- Próbáljon meg részt venni egy széderen.
(Ha segítség szükséges, írjon nekem.)
 - Vagy: keressen videót egy széderről.
 - Teams-ben: felvétel a tavalyi online „karantén tanszéderről”.
(Általános / General csatorna > Fájlok > Class Materials; elnézést a technikai hibáért...)
- + Haggada: szerezzon be vagy töltsön le (ld. kvízben).
- Előtte vagy utána: második pészahi kvíz.

Széderest a hírekben

Kérdések az eddigiekkel kapcsolatban?

Az ómer-számlálás

סְפִירַת הָעֹמֶר

Ómer-számlálás

סְפִירָה / סְפִירַת הָעֹמֶר szefirat ha-omer / szefira

- Mezőgazdasági:

1 omer-nyi (űrmérték, 'kéve') gabona (árpa) áldozata, első aratásból (Lev 23,9ff).

*És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz és mondd nekik: Ha bementek az országba, amelyet nektek adok, és learatjátok termését, akkor vigyétek el az ómert, aratásotok elsejét, a paphoz. **És lengesse az ómert** az Örökkévaló színe előtt, kedves fogadtatásul számotokra; **az ünnep másnapján** lengesse azt a pap. És készítetek, amely napon lengetitek az omert, egy ép juhot; egyévest; égő-áldozatul az Örökkévalónak. És ételáldozatát, két tized lánglisztet, olajjal elegyítve, tűzáldozatul az Örökkévalónak, kellemes illatul: és italáldozatául bort, egy negyed hint. És kenyeret, meg pörkölt gabonaszemeket és nyers gabonaszemeket ne egyetek ugyan e napig, amíg nem hoztátok Istenetek áldozatát; örök törvény ez nemzedékeiteknek, minden lakóhelyeiteken.*

*És számoljátok magatoknak a napokat **az ünnep másnapjától**, attól a naptól, midőn hoztátok a lengetés ómerjét: hét teljes hét legyen. A hetedik hét után való napig számoljátok ötven napot, akkor mutassatok be új lisztáldozatot az Örökkévalónak.*

Ómer-számlálás

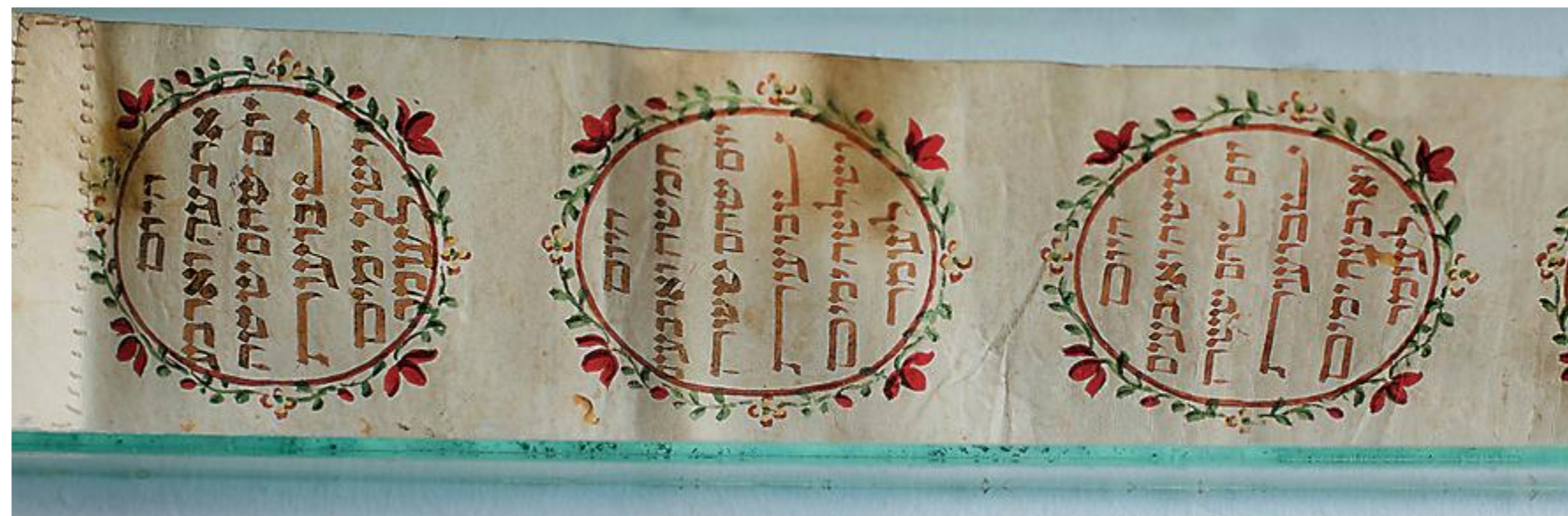
סְפִירָה / סְפִירַת הָעֹמֶר *szefirat ha-omer / szefira*

- 7 × 7 napot kell számolni (וּסְפַרְתֶּם) a „sabbat” → az ünnep másnapjától (מִמּוֹת הַשַּׁבָּת), majd a rákövetkező nap **savuot** ünnepe (Lev 23,15-16).

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמּוֹת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִילַת תְּהֵי יָנָה:
עַד מִמּוֹת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תְּסַפְּרוּ תְּמֵנָשִׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

- Este, teljes sötétedés után számolás (pl. *maariv* keretében), külön áldással.
- (A 2. héttől) a hetek és napok számát is meg kell említeni:
Ma van az ómer 18. napja, ami 2 hét és 4 nap az ómerban.
- *Pirké avot* (a Misna egy traktátusa) olvasása szombat délután.

Omer-számlálás

Ómerszámláló könyvecskék és tekercs a Magyar Zsidó Múzeum gyűjteményéből (<http://collections.milev.hu/>)

Ómer-számlálás

Online naptár: hebc.com

« April 2023 »

Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
						1 Shabbat HaGadol Yom HaAliyah Parashat Tzav
2	3	4	5 Ta'anit Bechorot Erev Pesach	6 Pesach I	7 Pesach II 1st day of the Omer	8 Pesach III (CH"M) 2nd day of the Omer
9 Pesach IV (CH"M) 3rd day of the Omer	10 Pesach V (CH"M) 4th day of the Omer	11 Pesach VI (CH"M) 5th day of the Omer	12 Pesach VII 6th day of the Omer	13 Pesach VIII 7th day of the Omer	14 8th day of the Omer	15 Shabbat Mevarchim Chodesh Iyyar Parashat Shmini 9th day of the Omer
16 10th day of the Omer	17 11th day of the Omer	18 Yom HaShoah 12th day of the Omer	19 13th day of the Omer	20 14th day of the Omer	21 Rosh Chodesh Iyyar 15th day of the Omer	22 Rosh Chodesh Iyyar Parashat Tazria-Metzora 16th day of the Omer
23 17th day of the Omer	24 18th day of the Omer	25 Yom HaZikaron 19th day of the Omer	26 Yom HaAtzma'ut 20th day of the Omer	27 21st day of the Omer	28 22nd day of the Omer	29 Parashat Achrei Mot-Kedoshim 23rd day of the Omer
30 24th day of the Omer						

Ómer-számlálás

Ómerszámlálók a
közösségi médiában
(2023)

Radnóti Zoltán

11 ó. · 🌐

kedd este - a 13. nap...

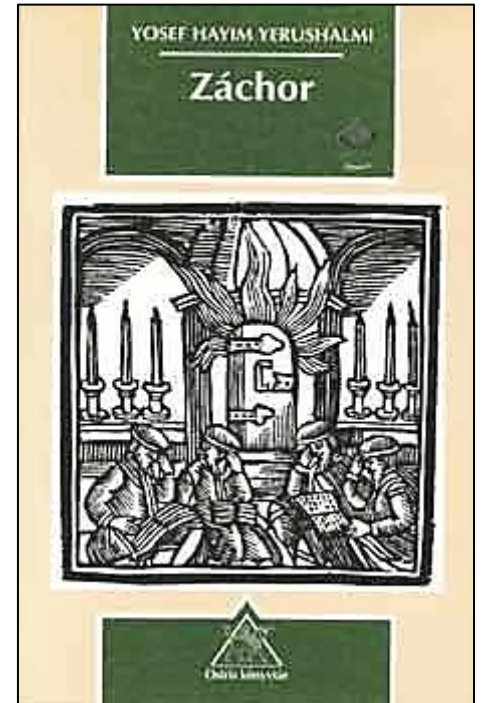
"Jom hásoá vehágevurá" - az emlékezés és a hősiesség napja, a varsói gettó hős áldozataira emlékezünk a mai napon! --- Legyen áldott hős emlékül!

Omer-számlálás

סְפִירָה / סְפִירַת הָעֹמֶר *szefirat ha-omer / szefira*

- Gyászidőszak (minhágtól függ: végig / ros hodes ijjartól / 33 napig / cionista kivételek), részleges böjti jelleg. Megtiltva: esküvő és örömnünep, zene, hajvágás, borotválkozás.
- Járvány rabbi Akiva tanítványai között (i. sz. 2. század), 24.000 áldozat, „mert nem tisztelték eléggé egymást” — Bar-Kochba felkelés (132–135)?
- Rajna-menti közösségek pusztulása:
1. és 2. keresztes hadjárat (1096, 1146).

Yosef Hayim Yerushalmi: *Záchor*

Lag ba-omer

ל"ג בְּעוֹמֵר

- Az omerszámlálás 33. napja: $\aleph L = 30$ + $\lambda G = 3$.
A fix naptárban: ijár 18.
- Ekkor ért véget a Rabbi Akiváék elleni „járvány”. (24.000 áldozat, mert „nem tisztelték egymást eléggé”. A Bar-Kochba felkelés kódolt emléke?)
- Kabbalisták: *hillula*, Simon bar Jokhaj *jarcájt*-ja (halálozási évfordulója).
- Minhag, halakha: „Félünnep”-jellegű
 - Gyász-szokások felfüggesztése: esküvő, tánc, zene, hajvágás.
 - Kabbalisták: óriási ünnepségek Meronban (Cfat mellett), *halaka*.
 - Tábortűz.

Pészah séni פֶּסַח שְׁנֵי *második pészah (ijjar 14)*

(vagy: *pészah katan* קָטָן פֶּסַח *kis pészah*)

Num 9,1–14: És szólt az Örökkévaló Mózeshez Szináj pusztájában, a második évben, miután kivonultak Egyiptom országából, **az első hónapban**, mondván: Készítsék el Izrael fiai a peszách áldozatot a maga idejében. **A tizennegyedik napon** e hónapban, estefelé készítsétek el azt a maga idejében, minden rendeletei szerint készítsétek el azt És szólt Mózes Izrael fiaihoz, hogy készítsék el a peszácháldozatot. És elkészítették a peszácháldozatot az első hónapban, tizennegyedik napján a hónapnak, estefelé, Szináj pusztájában; mind aszerint, amint parancsolta az Örökkévaló Mózesnek, úgy cselekedtek Izrael fiai.

De voltak férfiak, kik tisztátalanok voltak emberi holttest által és nem készíthették el a peszácháldozatot azon a napon; azért odaléptek Mózes elé és Áron elé azon a napon, és mondták neki azok a férfiak: Mi tisztátalanok vagyunk emberi holttest által, miért vonassék meg tőlünk, hogy bemutassuk az Örökkévaló áldozatát a maga idejében, Izrael fiai között? És mondta nekik Mózes: Álljatok itt, hadd halljam, mit parancsol az Örökkévaló felőletek. És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz, mondván: Bárki, ha tisztátalan lesz holttest által, vagy messze úton lesz, nálatok vagy nemzedékeiteknél, és készítene peszácháldozatot az Örökkévalónak, **a második hónapban, a tizennegyedik napon**, estefelé készítsék el azt; kovásztalan kenyérrel és keserű füvekkel egyék azt meg; ne hagyjanak belőle reggelig és csontot ne törjenek össze benne, a peszácháldozat minden törvénye szerint készítsék el azt. A férfiú pedig, aki tiszta és úton nem volt és elmulasztja elkészíteni a peszácháldozatot, irtassék ki az a személy az ő népe közül; mert az Örökkévaló áldozatát nem mutatta be a maga idejében, vétkét viselje az a férfiú. Ha pedig tartózkodik nálad idegen és készít peszácháldozatot az Örökkévalónak, amilyen a peszácháldozat törvénye és rendelete, aszerint készítse el; egy törvény legyen számotokra, meg az idegen és az ország szülötte számára.

Modern ünnepek

Modern izraeli ünnepek

Vallásos cionista alapú állami ünnepek (1950-es évektől):

- Niszan 27: *jom ha-soa (ve-ha-gvura)* – a holokauszt emléknapja.
(A varsói gettólázadás emlékére: a hősi ellenállás ünneplése.)
- Ijjar 4: *jom ha-zikkaron* – Izrael háborúiban elesettek emléknapja.
- Ijjar 5: *jom ha-acmaut* – Izrael Állam függetlenségi napja (1948).
- Ijjar 28: *jom Jerusalajim* – Jeruzsálem újraegyesítésének napja (1967).

Május 15.:

al nakba ('a katasztrófa')

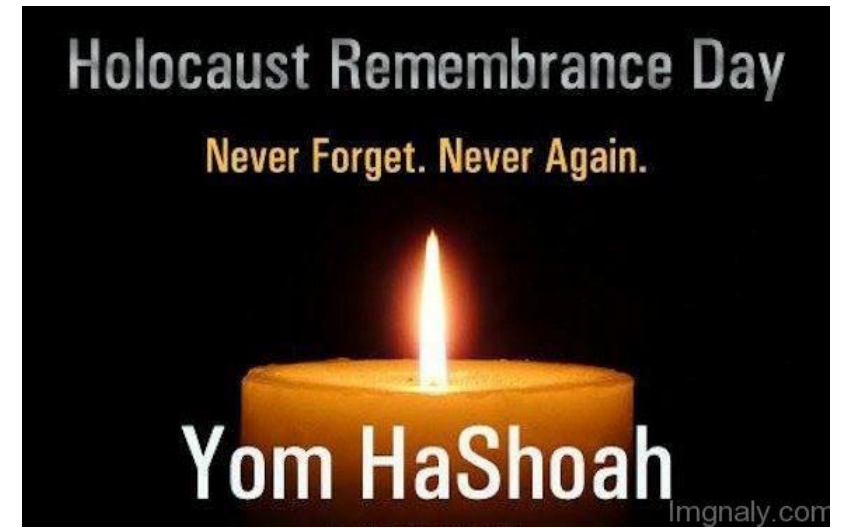
gyásznapi nap a palesztinok számára

Modern izraeli ünnepek

- A civil vallás rituális formái:
 - Állami megemlékezés Yad Vashemben, ill. a Siratófalnál.
 - Sziréna; állami díjak átadása; ...
 - Izraelben Jom ha-acmaut munkaszüneti nap (szekuláris értelemben).
- A „vallási vallás” formái:
 - „Bánatból öröm”-narratívák. Hétnapos ünnepekkel analógia.
 - Győzelem narratíva: analógia purimmal és hanukával?
 - liturgia kialakításának kísérlete (Hallel?).

Jom ha-soa

*A sárga gyertya:
egy napjainkban elterjedő szokás*

*Hat fáklya meggyújtása az állami
ünnepségen a hatmillió áldozat emlékére*

Jom ha-soa

A sárga gyertya valaki emlékére (megosztva a Facebookon): egy napjainkban elterjedő szokás?

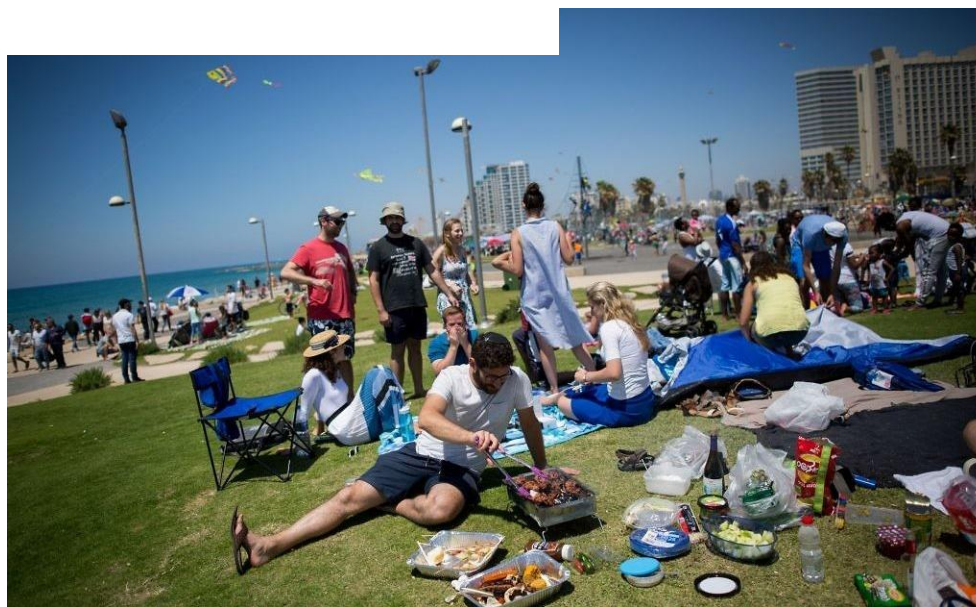
Jom ha-zikkaron

Jom ha-acmaut

barbecue
(„al ha-es”)

A vészorszak (új elnevezések: holokauszt, soá) emléknapijai

A közösségi gyász, traumafeldolgozás, emlékezetpolitikai, ritualizáció formái:

(Más országokban más emléknapiok: pl. május 4-e Hollandiában *Nationale Dodenherdenking*.)

- Ádár 24-e: német bevonulás (1944) (Országos Rabbi Egyesület, 1946 körül, rövid ideig).
- Szivan 20-a: vidéki deportálások (1944) (magyarországi ortodox rabbinátus, 1946 körül), Blois-i vérvád (1171) → Hmelnyickij-féle kozák pogromok (1648/49) → 1944.
- Tévét 10-e: hagyományos böjtnap (Izrael Főrabbinátus 1949–1951-ig).
- Ijjar 4.: *Jom hasoa ve ha-gevura*: varsói gettólázadás emléknapija eltolva (Kneszet, 1951).
- Április 16-a: a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapija – a gettósítás kezdete 1944-ben (magyar kormány, 2000-ben)
- Január 27-e: a holokauszt nemzetközi emléknapija – az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadítása (1945) (az ENSZ közgyűlése, 2005.)

Savuot / sovuajsz / svüesz, sviesz

שבועות

Sjowoengous

Nem jelent 'eskü'-t!

Hetek ünnepe

mezőgazdasági ünnep a Tórában

- Lev 23,16–21:

A **hetedik hét után való napig** számoljatok ötven napot, akkor **mutassatok be új lisztáldozatot** az Örökkévalónak. Lakhelyeitekből hozzátok a lengetés kenyerét, kettőt két tizedből, lánglisztből legyenek, kovászosan süssék – zsengekül az Örökkévalónak. És **mutassatok be** a kenyérrel hét ép juhot, egyéveseket, és egy fiatal tulkot, meg két kost – égőáldozatul legyenek az Örökkévalónak – meg lisztáldozatukat és öntőáldozatukat, kellemes illatú tűzáldozatul az Örökkévalónak. És készítsenek el egy kecskebakot vétekáldozatul, meg két juhot, egyéveseket, békeáldozatul. Lengesse azokat a pap a zsengek kenyérével együtt, lengetéssel az Örökkévaló színe előtt, a két juh fölött; szentelve legyenek az Örökkévalónak, a pap számára. És hirdessetek ugyancsak e napon – **szent gyülekezés** legyen nektek, **semmi munkát ne végezzetek** – örök törvényül mind a lakóhelyeiteket, nemzedékeiteken át.

Zarándokünnepek: peszah, savuot, szukkot (+ smini aceret)

Deut 16,16-17: *Háromszor az évben jelenjék meg minden férfi közüled az Örökkévaló, a te Istened színe előtt azon a helyen, amelyet kiválaszt: a kovásztalan kenyér ünnepén, a hetek ünnepén és a sátrak ünnepén. És ne jelenjék meg az Örökkévaló színe előtt üresen: ki-ki keze ajándéka szerint, az Örökkévaló a te Istened áldása szerint, amelyet adott neked.*

- Munkatiltalom az öt tórai ünnepen: 39 melakha, kivétel: *okhel nefes*.
(peszah, savuot, ros ha-sana, jom kippur, szukkot)
- Eruv tavsilin.
- Liturgia: tóraolvasás, Muszaf, Hallel, düchenolás, *jaale ve-javo*...

Savuot שבועות

- 7×7 nap ómer-számlálás után, 50. nap → sziván 6(-7)
A diaszpórában két nap.

- Zarándokünnep
- Aratás → zsengek (*bikkurim*) bemutatása
- Három jelentősége:

- חג הקציר *hag ha-kacir* 'az aratás ünnepe'
- חג ביכורים *hag ha-bikurim* 'zsengek ünnepe'
- חג השבועות *hag ha-savuot* 'a hetek ünnepe'
- זמן מתן תורתנו *zman matan toratenu* 'tóraadásunk ideje' (posztbiblikus)

Savuot

שבועות

Modern szekuláris átértelmezés a korai cionista korban: *bikkurim-felvonulás*

<https://www.israel21c.org/when-haifa-was-party-central-at-shavuot/>
<https://www.youtube.com/watch?v=kmNBaznx3CE&t=49s>

Savuot שבועות

<https://www.youtube.com/watch?v=ImykwyxL4nU>

(Egy okra visszavezethető, egymástól független szokások)

Tóraadás ünnepe, innen:

- Régen: kisgyermekoktatásának a kezdete
- Kabbalisták: *tikkun léel savuot* (תיקון ליל שבועות)
 - elterjed: első éjjel egész éjszaka tanulás (*tikkun léel savuot*)
- 20. században: *bat micva* (a tizenkét éves lányoknak)

Bat micva (Dohány utcai zsinagóga, 1960)

Forrás: Fortepan, adományozó: Bauer Sándor

Bat micva (Dohány utcai zsinagóga, 1960)

Forrás: Fortepan, adományozó: Bauer Sándor

Savuot

שבועות

Halákha, liturgia, minhág:

- Első nap esti ima csak sötétedés után, hogy meglegyen a hét *teljes* hét.
- Tóra-olvasás: Tízparancsolat.
- *Akdamut*, Tóra-olvasás előtt (Orleans-i R. Meir költeménye, 11. század).
- Rut könyve a második napon.

Magyarázatok:

1. Savuotkor játszódik.
2. David király savuotkor halt meg a hagyomány szerint.
3. Tóraadás = betérés.
4. Rut hűsége a zsidó nép hűségét szimbolizálja a Tórához.

- Tejes ételek első nap alatt:
- A zsinagóga díszítése növényekkel.

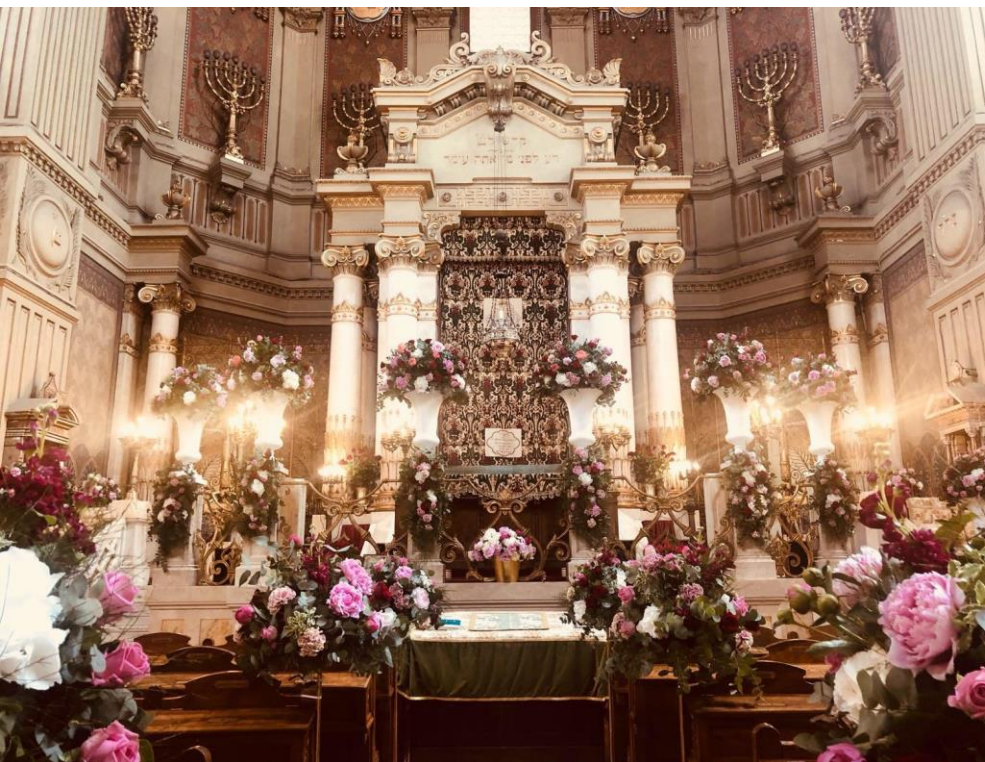
Énekek éneke 4,11: *Színméztől cseppegnek ajkaid, arám, méz és **tej** [kommentár: Tóra] van nyelved alatt; s ruhád illata olyan, mint a Libánon illata.*

Savuot שבועות

Magyarázat: a midrás szerint a Szináj kivilágzott a tóraadás tiszteletére.

Halákha, liturgia, minhág:

A zsinagóga díszítése növényekkel

Római nagyzsinagóga

M. D. Oppenheim festménye (1880)

Berlin

A zarándokünnepek jelentésrétegei

	PESZAH	SAVUOT	SZUKKOT
<i>természet</i>	tavaszi napéjegyenlőség, a tavasz kezdete	(késő tavasz)	ősz napéjegyenlőség, az ősz kezdete
<i>mezőgazdaság</i>	korai aratás	aratás	begyűjtés
<i>történelem</i>	kivonulás	tóraadás (posztbiblikus)	pusztai vándorlás
<i>teológia</i>	megváltás	kinyilatkoztatás	gondviselés

Feladat a következő hétre

Feladat a következő hétre

- Holnap reggelig felkerül egy teszt a Teamsbe.
- Max. 10 pont = a félév végi jegy 5%-a.
- Leadás a Teamsen belül.

*Köszönöm a figyelmet,
vizslát következő alkalommal!*